

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

CSALTA-E CIGÁNY ASSZONNYAL A FELESÉGÉT BELLÉNY ZSIGMOND?

(Egy pertöredék és tanulsága)

A XVI. század végéig elenyésző azoknak a forrásoknak a száma, amelyek akár csak egy említés erejéig is foglalkoznak az országban már mind nagyobb számban megjelenő cigányokkal. E források sem nagyon változatosak: legtöbbjük városok számára kiadott kiváltságlevél, cigányok számára kiadott, szabad utazást biztosító oklevél, birtokosok számára kiadott, cigányokról szóló adománylevél, városkönyvi számadás – azaz csupa olyan iratfajta, amely nem igazán alkalmas a környezet és a cigányok közötti személyes kapcsolatok tanulmányozására. Kivételt talán csak a perek és a pertöredékek képeznek, amelyek segítségével némi bepillantást nyerhetünk ebbe a viszonyba. Itt sem egyszerű azonban a kutató dolga, amint azt az alább közlendő forrás bizonyítja.¹

Az esemény színhelye 1598-ban a Borsod vármegyei Sajólászlófalva.² A történet lényege: egy helybéli birtokos nemes, Rinóth Mátyás iszogatás közben szemére vetette komájának, Bellény Zsigmondnak, ugyancsak helybéli birtokos nemesnek, hogy a szóbeszéd szerint a feleségét egy cigány asszonnyal csalja. E vádaskodást a már nyilvánvaló-

¹ *A forrásra Bodnár Tamás, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár levéltárosa hívta fel a figyelmet, akinek ezért e helyütt is köszönetet mondok. Jelzete: Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, IV. 501/d. (Borsod vármegye nemesi közgyűlésének iratai: Acta judicialia non prothocollata), XVII. I. 69. A vizsgálatból csak azokat a tanúvallomásokat közöljük, amelyek konkrétan utalnak a gyilkosságot kiváltó vádra. A kihagyott vallomásokat, valamint az irat rongáltsága miatt nem olvasható részeket a szokásos módon jelöljük.*

² *Talán több, mint érdekes, hogy ismerünk egy anekdotát, amely erre a településre és közel erre az időszakra vonatkozik. Az anekdota így hangzik: A magyaroknál nevezetes a lászlófalvai Ördögh család is, amelynek egyik, szolgabíróvá választott tagja elé amidőn a cigányok egy kérelmet akartak terjeszteni, előbb sokáig tanakodtak: vajon ezzel a rettenetes 'ördög' szóval kelle, hogy megszólítsák? Végre hosszabb tanakodás után elhatározták, hogy inkább a számukra kellemesebb 'Fekete uram!' elnevezéssel fogják megszólítani. Ő pedig azt mondta, hogy nem Feketének, hanem Ördögnek nevezik. »Úgy, úgy, tekintetes uram, de mink olly rútol nem akartunk sóllani, csak Fekete uram!« Az anekdotát Szirmay Antal közli a Hungaria in parabolis című, 1804-ben, Budán megjelent műve 120. oldalán. A történet korban való elhelyezését segíti, hogy a mondott családnak ismereteink szerint egy olyan tagja volt, aki 1642-ben és 1643-ban szolgabírói hivatalt viselt: Ördögh Miklós (lásd: Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár, Borsod vármegye nemesi közgyűlésének iratai: Status personalis című kötet).*

an ittas Bellény Zsigmond annyira zokon vette, hogy kardjával összekaszabolta Rinóth Mátyást, aki rövidesen bele is halt sérüléseibe. A per e gyilkosság miatt folyt Borsod vármegye törvényszéke előtt. Hogy milyen ítélet született benne, nem tudjuk, mindössze a tanúvallomások maradtak fenn.

A vármegye természetesen a gyilkosság körülményeit vizsgálta és nem annak a gyanúsításnak az igazságtartalmát, amely végül okot szolgáltatott a gyilkosságra – pedig tárgyunk szempontjából ez utóbbi lenne az igazán fontos. A gyanúsításra adott feltűnően heves reakció lélektani szempontból egyaránt valószínűsítheti a vád abszurd, vagy éppen ellenkezőleg: igaz, de szégyellni való voltát.

Biztosat tehát nem tudhatunk meg a történetből a tárgyunkkal kapcsolatban, így a címben feltett kérdésre sem válaszolhatunk. Mégsem teljesen „néma” azonban a kutató számára ez az irat. Bizton következtethetünk ugyanis a leírtakból arra, hogy a korszak embere számára realitás volt egy ilyen kapcsolat lehetősége – különben sem a vádnak, sem a heves reakciónak nincs értelme. Vagyis az egyének szintjén nem lehetett zárt a társadalom a cigányokkal szemben (és erre a nyitottságra a későbbi időszakból vannak is biztos adataink). Az is kétségtelen azonban, hogy az efféle nyitottság a közösség számára elfogadhatatlan volt és ez az egyént a legmesszebb menőkig korlátozta.

Ha semmi más, a környezetnek az ambivalens viszonya a betelepülő cigányokkal szemben nyilvánvalóan kitűnik a forrásunkból. S ez sem kevés, ha tekintetbe vesszük, mennyire nincs forrásadatunk a korszakból.

Anno 1598. 13. die Aprilis. Mi, Borsod vármegye szolgabírák és esküdtek, szolgabíró Lapos János, esküdtek Módos Imre, Szirmay Mihál, Czobánka Imre szedtünk be bizonságot Rinót György között és Bellény Sigmond uram között az szegény Rinóth Mátyás uram halála felől, az ki mit látott és hallott ez két fél között.

Lászlófalusi Rinóth Mihál uram jobbágya, Varga János hiti után ezt vallotta: elsőben mind szépen mulattak egymás között, mondá ezt Rinóth Mátyás uram Bellény Sigmond uramnak: ellég, koma, az cigány asszony nélkül, mert megéred olyan emberrel, mint az komám asszony, mert eleget baszhatol azon! Eztán hogy ezt mondá Bellény Sigmond: micsoda cigány asszony nélkül? Kitül hallottad azt, koma? Rinóth Mátyás uram mondá, hogy Bellény Andrásról is hallottam. Mondá Bellény Sigmond: Ha szinte Bellény András mondta is, bestye kurvával mondta! Ismét mondá Bellény Sigmond: Hazudott bestye lélek kurvával is, ha ő mondta is! Ragadá az korsót az az asztról, osztán csapta az falhoz, mondá: Egyébkor is nem ittam én ilyen bestye lélek kurva poharából! Osztán mondá Rinóth Mátyás uram: Megharagul, koma? Megharagudtam bizony! Kivoná az szablját Bellény Sigmond, ismét leszállítottuk őket, fordulék, hogy enni menjek, azonban csak az lón híremmel, hogy eltaszítá Mátyás uramat, osztán úgy csapkodá Bellény Sigmond az földön Rinóth Mátyás uramat. Láttam azt is, hogy Rinóth Mátyás uramnál szablya vala, de nem tudom, miképpen vötte le az szögről, egy elő arasznit ki volt talán vonva. Megszidám én az legényeket, hogy ne hagyják, mert megöli. Osztán hogy én az szót mondám, Sós Mátyás is az ajtóba áll vala, ahhoz is hozzá csapa az szabljával Bellény Sigmond, annak is megsérté az karját. Elereszté osztán az ajtót Sós Mátyás, az grádicson ment-e alá, avagy ugyan aláugrott, osztán hogy megvagdalá Rinóth Mátyás uramat Bellény Zsigmond, talám két óráig azután nem élt, hanem meghala az Bellény Zsigmond vagdalása után.

Rinóth Mihály uram jobbágya, lászlófalusi Affra Mihály hiti után ezt vallotta, hogy nagy szépen mulattak egymással Rinóth Mátyás uram, Bellény Sigmond uram, mondá ezt Rinóth Mátyás uram Bellény Sigmondnak, hogy: Akartam ez előtt is szólni, hogy békét hagyj az fekete beste kurvának, mert komám asszonnyal megéred, mert eleget baszhatol azon. Arra mingyárást mondá Bellény Zsigmond: Ki mondta ezt tenéked, koma uram, hogy azt cselekedném én? Mondá Rinóth Mátyás: Szinte az bátyáddal is megbizonyítanám, Bellény Andrásal is. Mondá az ellen Bellény Zsigmond: Hazud az bestye kurva! Háromszor is mondá azt, ismét azután is azt mondá: Ha itt volna is, szemébe is ugyanazt mondanám, hogy hazud az bestye lélek kurva! Az felső ruháját leveté Bellény Zsigmond, veté az maga szolgájának, mondá az szolgájának: Eredj, nyergeld meg az paripát! Az korsót kapá az asztról Bellény Zsigmond, csapá az falhoz, mondá, hogy nem iszom mint bestye lélek kurva poharából. Osztán mingyárást felállá, mondá Rinóth Mátyás Bellény Zsigmondnak: Talám megharagudtál, koma? Mondá Bellény Zsigmond:

Megharagudtam, koma! Osztán mingyárust kivonta Bellény Zsigmond az szablyáját, mondá Bellény Zsigmond: Meghalok, koma, tisztességem mellett, mert nekem fejem vedd, koma, mert ezek előtt szégyenlem, az mit beszéltél felőlem! Osztán mingyárust nekimene Bellény Zsigmond az szablyájával Rinóth Mátyásra, megtaszítá kétszer avagy háromszor, de hogy nem vágta akkor, mert eleiben állánk, szóltunk neki szép szóval, hogy ne cselekedje őkegyelme azt, mert nem olyan részeg ő, mint uram. Mondá Bellény Zsigmond Varga Jánosnak, hogy Nem vagyok olyan részeg, de szégyenlem ezt az dolgot. Addig szólánk akkor Bellény Zsigmondnak szép szóval, hogy eltenné az szablyáját, fordula az asztalhoz egy kicsinyég, ismét az legények, az kik ott voltak, azok is fordulának az ételhez, hogy egyenek, azonban én nem láttam, miképpen Mátyás uram kapott az szablyájához, de azt látám, hogy megfordula az tűztől az szablyájával, iminnen mingyárust neki Bellény Zsigmond, azt nem láttam, mikor neki ment, az tűz előtt egy szék volt, azon által taszítá osztán Bellény Zsigmond Mátyás uramat, nem vonhatá ki Mátyás uram az szablyáját, úgy csapkodá osztán Bellény Zsigmond az földön Mátyás uramat. Az Rinóth Mátyás uram inassa ki akart az ajtón menni és akarta ismét Sós Mátyás az ajtót betenni, úgy nyitotta meg Sós Mátyás az ajtót neki, az inasnak, akarta ismét Sós Mátyás az ajtót betenni, hogy látá, hogy Bellény Zsigmond ki akar menni, feljebb rántotta az ajtót Sós Mátyás, osztán futtában Bellény Zsigmond hozzá csapa Sós Mátyáshoz is, én azt tudom, hogy az feje is ketté hasadt, az kezét megsebesíté Sós Mátyásnak is Bellény Zsigmond. Én fordulék az puskámért, szablyámért, hogy levegyem az szögről, addig kiugrék Bellény Zsigmond az ajtón, osztán eleget kerestük Bellényt, de nem találtuk meg, az paripáját otthagya, ő maga úgy szaladott el gyalog. Betértünk osztán az házban mingyárust, hol immár Rinóth Mátyás uram el- bemászott az boltba, osztán egy lepedőt teríték le az földre, abba töttük, ágyat úgy csináltunk osztán neki, úgy vittük osztán az lepedőben az ágyra, osztán azután, hogy az ágyra töttük, két óráig ha élt, mingyárust meghala az Bellény Zsigmond vagdalása után.

Rinóth György uram jobbágya, lászlófalusi Sós Mátyás hiti után ezt vallotta: engem hívott fel uram az faluból, akkor még szépen laktak egymás között, hallottam ezt az beszéd közben, hogy Rinóth Mátyás uram mondá Bellény Sigmondnak, hogy az mint halom, az nagy komán asszonyt meguntad amaz cigány asszonyért, az cigány asszonyt bassza kend. Ez szót sokszor mondta Rinóth Mátyás uram Bellény Sigmondnak, osztán úgy mondá Bellény Sigmond, hogy mi dolog ez, koma uram, tagadni kezdé Sigmond uram, hogy ő azt nem cselekedte, bár az Isten megverje, ha ő azt cselekedte. Mondá ismét Rinóth Mátyás uram: Megbizonyítom, sem egy emberrel, sem kettővel, hanem egy-néhánnyal, hogy te dolgoz! Ha kivel bizonyítja kegyelmed tehát, koma uram? Hallgass, koma uram, mert Bellény András uram elől adta az vármegyén, mind híre vagyon az egész vármegyének benne, mert ugyan cigány asszonyt baszott kegyelmed! Bellény

Zsigmond mondá, hogy valaki mondta, hogy hazud bestye kurvául benne. Ismét mondá Rinóth Mátyás uram: Megszidál, koma uram, nem kell vala megszidnod, mert Bellény András mondta. Mondá Bellény Zsigmond: Ha ő mondta is, hazud bestye lélek kurvául benne, ha itt volna is, szemébe mondanám! Rinóth Mátyás mondá: No, koma uram, hagyjuk ebbe ezt az dolgot, vedd fel az korsót, igyál! Felvéve osztán Bellény Zsigmond uram az korsót, az kőfalhoz üté, osztán ismét mondá Rinóth Mátyás uram Bellény Zsigmondnak: Úgy-e, koma uram? Úgy, mert nem innám az bestye lélek kurva poharából, ha aranyas volna is! Mondá osztán Zsigmond uram az szolgájának: Eredj, György, nyergeld meg az paripát! Elméne az szolgája, mondá Rinóth Mátyás uram: Tegyétek be az ajtót! Osztán az ajtót betevék, felugrék osztán Zsigmond uram az asztaltól. Hogy az asztaltól felugrék, osztán én mondám Affra Mihálnak és Varga Jánosnak: Fogjátok meg Zsigmond uramat, mert bizony majd megvagdalkoznak! Mingyárust megfogá Affra Mihály és Varga János, hogy megfogák, mondanák neki: Uram, az Istenért, nám nem részeg kegyelmed, az emberséget tudja kegyelmed! Osztán mondá az egyik legény: Tudja kegyelmed az uram dolgát! Tudom, de nem tisztesség ez, mit itt az én fejemhez vernek, fejem nőtte ember vagyok én, kész vagyok én az én tisztességem mellett meghalnom! Osztán Mátyás uram is mondá: Talám megharagudtál, koma uram? Még ugyan mind patkót hányja az ujjával, osztán hogy Varga János és Affra Mihály tartotta Zsigmond uramat, uram is felugrék, osztán az szablyáját leragadá az szögről, úgy mint félig kivoná, Varga János és Affra Mihály elijede ezen az dolgon, hogy Mátyás uram az szablyáját ragadá, hogy ugyan kezekben agyon vágja Mátyás uram Zsigmond uramat, ők osztán ketten az boltba menének, én nem tudom, ha szablyáért mentek-e, vagy miért. Bornemissza István is, az miskolczi, ő is ott volt közöttök, ő is felugrék, ő is beméne az boltba, neki[ment] osztán Zsigmond uram Mátyás uramnak, az széken által taszítá uramat Zsigmond uram, az tűzhelyre esék fővel, az ő maga szablyája keresztül esék az mellyén, félig ki volt vonva, osztán úgy csapkodta Bellény Zsigmond Rinóth Mátyás uramat fektében, hogy ott vagdalta, ugyan csengett az szablyája, azt tudtam, hogy hogy mind az fején csattogjék az szablyája. Az inas mondá, az Mátyás uramé: Jer ki, mert minket is majd megvagdálnak az bestye lélek kurvák! Az ajtón nem tud vala kimenni az inas, én megnyitám az ajtót neki, hogy az ajtót megnyitám, nekem vága Bellény Zsigmond uram, nem tehetem be az ajtót előtte, nekem mingyárust hozzám vága az ajtóban, az kezemet megvágá, én is mingyárust ijedtemben megjajdulék, hogy érzem, hogy megvága. Kiugrék osztán Bellény Zsigmond az ajtón, osztán mingyárust Bornemissza István az boltból megszólala, mondá: Nosza, pór bestye lélek kurvák, utána, fogjátok meg, miért hogy meg nem fogjátok, pór bestye lélek kurvák, míg az szablyámért befordulék az boltba, ím addig az pór bestye lélek kurvák elbocsátták! Utána űze osztán bennünköt, hogy megfogjuk, de mi nem találtuk. Ismét mondá onnan felül: Nosza, bestye lélek kurvák, jöjjetek fel, kössétek be urato-

kat, mert majd meghal! Felmenénk osztán, ruhát vevénk, hogy felmenénk, hát uram az boltba mászott be. Ismét mondá Bornemissza, hogy borbélyért kellene menni.

Elmenének borbélyért osztán. Azután mintegy két óra múlva meghala, az Bellény Zsigmond vagdalása után. Ezt is mondá Rinóth Mátyás uram, hogy az Nagy komám asszony nál is volna egy reggel, megérnéd azzal.

Rinóth Mihály uram jobbágya, lászlófalusi Horváth György hiti után ezt vallotta. Elsőben mind szépen beszélgettek egymás között, ki-ki beszéllette maga állapotját. Azon közben, hogy e beszédeket elvégezzék, Rinóth Mátyás uram mondá: Az mind jó volna, édes komám, Bellény Zsigmondnak, az édes komám asszony is jó ember. Bellény Zsigmond is mondá: Édes komám, jó ember, Istennek hála, nem kívánok én mást helyében. Arról mondá: Édes koma uram, de kérlek, édes koma uram, amaz cigány asszonynak békét hagyj immár! Monda Bellény Zsigmond: Micsoda cigány asszonynak? – Az ki ott házadban lakik, koma uram! – Kitől hallád, édes koma uram, azt, kitől hallád, édes koma uram, ugyan meg akarom tudni! – Megmondom, koma uram, Bellény András bátyádtól hallám. Mondá Bellény Zsigmond: Hazud bestye lélek kurvául benne, ha itt volna, szemébe is megmondanám, ha bátyám is! Az ki pohárból ittunk, azt felragadá, csapá az földhöz-e, avagy az falhoz, mondá: Nem iszom mint bestye lélek kurva poharából! Kiszökött osztán az asztal megül, mingyarást mondá Bellény Zsigmond: Meghalok ma érette, mert fejem vödd, mert az jámborok előtt fejem vödd! Mondá az szolgáljának: György, eredj, vidd ki az felső ruhát, nyergeld meg az lovat, ezt nem vártam volna tőled, koma uram, tőled elmegyünk! Rinóth Mátyás felkele, mondá egynehányszor: Megharagudtál-e, koma? Mondá Bellény Zsigmond: Megharagudtam, koma, mert fejemre vödd! Hátra ment vala Bellény Zsigmond az ajtó felé az asztaltól, Rinóth Mátyás uram mind utána ment, mind azt mondá: Megharagudtál-e, koma? Neki futamodék osztán Bellény Zsigmond Rinóth Mátyás uramnak, osztán által taszítá az széken. Immár Rinóth Mátyás az szabályját levötte az szögről akkor, hogy ő is kivonja, Bellény Zsigmond osztán hogy eltaszítá az széken által, úgy vagdalá az földön, az mint szeretette. Azt is látám, hogy kifutamodék az ajtón. Ez vagdalás után két óráig sem élt, hogy Bellény Zsigmond megvagdalá, hanem meghala.

[...]

Bornemissza István, miskolczi, hiti után ezt vallja. [...] egyik is kérkedett vele s másik is, kinek mennyi marhája vagyon. Ezek elmúlván, Bellény Zsigmond mondá, hogy az Úristen jó gazda asszonnyal is látogatta meg, jó major ember, jó gondviselő, nem kitékozló, hanem betakaró. Erre az szóra Rinóth Mátyás mondá: Bizony jó, édes komám, noha szegény rend kegyelmed, fő ember, de nincsen olly fő ember, ha szegény is, az asszony állat, csak legyen jó gondviselő s jó, ugyan megérdemel egy fő embert az gondviselő asszony ember, az ki jó, de hagyj békét, édes komám, immár az elébbeninek. Monda

Bellény: Minek, koma? – Amaz elébbeninek. – Monda ismét Bellény: Micsoda az az elébbeni, mondd meg, koma! Mondá arra Rinóth Mátyás: Amaz cigány asszonynak, az bestye kurvának! Kérdé Bellény Zsigmond: Kitől hallottad azt, koma? Mondá Rinóth Mátyás: Hallottam András uramtól, az bátyádtól. Mondá arra Bellény Zsigmond: A bestye kurva, a bestye lélek kurva, te, Bellény András! Egy korsóból ittak, felvéve azt Bellény Zsigmond, üté az földhöz, mondá arra Bellény Zsigmond: Nem iszom az bestye lélek kurva poharából! Felkele az asztaltól, kirántá az szablyáját, szólni kezdénk néki: Zsigmond uram, ne cselekedjék kegyelmed semmit! Ő maga is Rinóth Mátyás sokat szólt neki, az paraszt emberek is. Hogy ím, közel mentek az paraszt emberek hozzája, vagy kétszer hozzájok legyinte az szablyájával, hátra állának előtte az paraszt emberek. Azután meglassúdék, kértem vala az egyik legénytől az szablyát kezembe, de nem adta, hanem be az boltba ment. Én azt mondtam [...] vala az boltból, berohanának az ajtón az paraszt emberek, s mondtam én nekik: No, bestye kurvák, hova mentek? Bemenék osztán én mingyárust az ajtón, tehát immár megvágta Rinóth Mátyást, de én azt nem láttam, mikor vágta meg, mingyárust elszalada Bellény Zsigmond mind szolgástól, az paraszt emberek is mind elfutottak az házból. Mondá Rinóth Mátyás énnekem: Jaj, ne hagyj, édes sógorom, megvága az komám! Én mondtam: Hol az sebed? Tehát az karján az seb, ismét az fején. Én ezek után az barbélyért küldém, míg megjött az ember onnan, addig meghala Rinóth Mátyás. Mikor az sebet bekötöttem, igen jajgatott s nyögött. Én mondtam az paraszt embereknek: Keljete onnan, talám megkönnyebbedik. Azomban megcsiplakodék [!] mondtam én: Elaludt, hagyj békét neki! Nézegetni kezdtem az emberekkel én magam is, tehát megholt.

17. Aprilis. Kápolnaiak hitik [alatt] ezt vallották előttünk.

[...]

Kápolnai Sós Gergely, Bellény András jobbágya hiti után ezt vallotta. Az [...] idején hogy voltanak, mondá Rinóth Mátyás Bellény Zsigmondnak: Elhagyd az fekete kurvát, komám! Mondá erre Bellény Zsigmond: Koma uram, ne mondd azt énnekem, mert én nem vétkeztem azoltától fogva avval az asszony állattal! Azután ismét mondá Rinóth Mátyás, hogy kurva az anyám, ha hiszem. Én osztán azután igen elrészegedtem. Hogy az boltba ugyan bementek, én nem tudom, azután mint esett, hogy esett az dolog közöttök. Azután valamennyi üdö múlva lőn egy zendülés, ki miatt az lábamra is reá szöktek vala, hogy befutottak az boltba, Afra Mihály mondá ezt: Sógor, kelj fel, mert megölték az urat! Mondék én: Mellyik urat ölték meg? Mondá, hogy Rinóth Mátyást. Mondék ismét: Kicsoda ölte meg? Mondá, hogy Bellény Zsigmond. Azon én felkelék, bemenék azon házba, ahol megölték, de még akkor lélekben vala. Mondá: Jaj, ne hagyj, Mihály, az Isten kedvéért! Osztán én mingyárust alá mentem onnan. Én osztán hogy hazajöttem Kápolnára,

történék el- felmennem Sándor Lukácshoz, találám ott, az közép kútnál az szolgáját, Györgyöt, kérdé éntőlem ilyen szóval: Miért hagyád Rinóth Mátyást, Gergely bíró? Mondék én neki: Jó Görgy uram, azért ő senkit meg nem szid, se meg nem ver, se penig innya nem ad. Mondá erre György: Ne csúfolódjál, Gergely bíró! Az alatt Bellény Zsigmond meghallá ez szót, ő is oda jöve, kérdé ő is ilyen szóval: Mit beszéllesz vala Györggyel, Gergely bíró? – Ugyan ezent beszéllem, hogy az kit ím, György uramnak beszéllek. Mondá Bellény Zsigmond uram: Ne csúfolódjál, Gergely bíró, te énvelem! Mondék én erre: Édes Zsigmond uram, nem hogy én kegyelmeddel csúfolódnám, de még más emberrel sem csúfolódom, mert hidd el, hogy még éjfékor megholt! Ő penig, Bellény Zsigmond ezt mondá: Ó, örök mindenható Isten!

Kápolnai, Bellény Zsigmond jobbágya, Lukács Antal hiti után ezt vallotta. Hivatá Zsigmond uram reggel, tehát akkor öltözik, mondá: Édes atyámfia, ím, mint vesztettem magamat, ím, azt hallom, hogy az Rinóth Mátyás komám megholt kezem miatt! Én arra az szóra mondám: Mit míveltél, az Istenért, uram, hogy meg nem mérsékléd magad, hogy úgy vesztéd, uram, magad? Ismét mondá uram: Nem tehék, atyámfia, semmit róla, mert elunám az sok rútságot, az kit az fejemhez vere. Mondék ismét: Mit vert, uram az fejedhez? Mondá ismét uram: Azt verte, atyámfia, az fejemhez, hogy most is az cigány asszonyt nőszöm. „Elhagynád immár, koma, az cigány asszony nőszést, mert volna tenéked egy komám asszony, kivel te megérnéd!” Még azt is mondá, hogy úgy ejtette az szót, hogy mind az ketten is megérnék vele. Én osztán felállék, mondám: Ne míveld ezt, koma, rajtam, mert haláloamat sem szánom az én tisztességemért, az mit az fejemhez versz! Osztán az kardhoz nyúlék, az ki az oldalamon volt, az kardot kivonám, ismét szólni kezdenék, hogy ne legyen az, én eljövök vala, de ugyan megfogott, ismét leültetett akkor, eltöm az szablyámat az hivelybe, még azt kezdte mondani, hogy: Elhagynád, koma, amaz fekete kurvát, mert volna tenéked olyan, kivel megérnéd, az komám asszonnyal volna annyi, hogy megérnéd te véle, bár ne nőszné az cigány asszonyt! Azt is mondá ismét hogy Rinóth Mátyás: Gyakod az kurvát, koma! Osztán elbosszankodám az sok rútságon, kirántám az szablyát, osztán [...], megszidom, osztán nem szánok meghalni ez sok gyalázatért. Hogy látá, hogy kivontam az szablyát, mingyarást Rinóth Mátyás megszidá az legényeket, hon az szablya, eb lelkek, ott az fogason, mondja, hogy volt az szablya, ahhoz kezd kapdosni, ugyan kezébe kapta, félig kivonta vala, én nem várám azt, hogy mindenestől kivonja, hanem én osztán vagy háromszor úgy legyénték hozzá, az székre osztán féloldalt dőle. – Ezt mind Bellény Zsigmond szájából hallottam.

17. die Aprilis. Ugyanezen lászlófalusiak hitik után ezt vallották.

Rinóth Mihály uram jobbágya, lászlófalusi Filep Pál hiti után ezt vallotta. Édes komám, miért lakol az cigány asszonnyal, ha komám asszony is elég ember volna? Mondá Bellény Zsigmond: Ne pirongass, édes komám! Mondá ismét azután Bellény Zsigmond: Ki mondta azt neked, koma? Mondá Rinóth Mátyás: Bellény András mondta azt nekem. Mondá Bellény Zsigmond: Hazudott bestye kurvául benne, ha ő mondá is, ha itt volna is, választ tennék néki! Azután ismét mondá Bellény Zsigmond: Ne pirongass, édes komám, mert szégyenlem ennyi sok jámbor előtt! Azután az korsót felragadá az asztalról, az földhöz üté s mondá, hogy: Nem iszom az bestye lélek kurva korsajából! Azonban az szolgáljának mondá: Eredj, György, hozd az lovat! Azután felkele ő maga s mondá: Az én tisztességem mellett nem szánok meghalnom! Az ház közepre hogy álla Bellény Zsigmond, Rinóth Mátyás is felkele, mondá Rinóth Mátyás: Ne menj, édes komám, el, hálj itt: Mondá Bellény: Nem hálok! Bellény Zsigmond Bellény Zsigmond az szablyáját kirántá, mondám én az többieknek: fogjátok Bellényt, s megfogák az többiek. Nem tudom, ha az hivelybe tövé-e az szablyáját, az vagy az felső ruhája alá? Rinóth Mátyás mégis ugyan ott áll az asztalnál, elébb mene Rinóth Mátyás Bellény Zsigmondhoz, kéri vala, hogy ugyan ott háljék nála, s mondá Rinóth Bellénynek: Talám megharagudtál, koma? Bellény eltaszítá Rinóth Mátyást, tántorodék az asztal szögire, mondá Rinóth Mátyás: Hozd az szablyát! Odamene ő maga az szablyáért, hogy senki nem adá neki, levövé ő maga az szablyáját az szögről, ki akará vonni az szablyát, kivoná egy arasznyit az hivelyből az szablyát, feléje indula Bellény Zsigmondnak Rinóth Mátyás azon asztaltól, hogy kiére Rinóth Mátyás, úgy csapá Bellény az fejét, azontól az székre esék Rinóth Mátyás azon elő csapásban. Azután úgy vagdalta az földön Bellény Zsigmond Rinóth Mátyást, az mint szerette. Én ott nem voltam osztán, mikor holt meg, de ugyan azon sebben megholt azon éjjel.